

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת ארון העדות

שמות כה, י - כב

פסקאות: ח - יב

[ח]

כה, י-יח) וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וְחָצִי אֲרָפֹו וְאָמָה וְחָצִי רָחְבּוֹ וְאָמָה וְחָצִי קִמְתּוֹ: וְצִפִּיתְ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתְ עָלָיו זָרָה סָבִיב: וְיִצְקֶתְ לוֹ אַרְבַּע טְבֻעַת זָהָב

וְנִתְּתָה עַל אַרְבַּע פְּעָמָתָיו וְשִׁתִּי טְבֻעַת עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁתִּי טְבֻעַת עַל צִלְעוֹ הַשְּׂנִיית: וְעָשִׂיתְ בְּדָדִי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתְ אֹתָם זָהָב: וְהִבַּאתְ אֶת הַבָּדִים בְּטְבֻעַת עַל צִלְעַת הָאֲרוֹן לְשֵׂאת אֶת הָאֲרוֹן בָּהֶם: בְּטְבֻעַת הָאֲרוֹן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: וְנִתְּתָ אֶל הָאֲרוֹן אֶת הָעֲדֹת אֲשֶׁר אָתּוֹ אֲלִיד: וְעָשִׂיתְ כַּפְרֹת זָהָב טְהוֹר אֲמָתִים וְחָצִי אֲרָפֶה וְאָמָה וְחָצִי רָחְבָּה: וְעָשִׂיתְ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפְרֹת:

מדוע כתוב זהב טהור רק בארון וכפרתו, ולא בזר ובבדדים, הרי הכל היה זהב טהור (י) הנהגה בארון, לא נצטוו על זהב טהור רק ארון (פסוק יא) וכפרת (פסוק יז), אבל הזר (פסוק יא) והבדדים (פסוק יג), אם כי לא

הנה מבואר שהירושלמי רק מדבר מענין של זיקוק הזהב להיות זהב נקי מסיגין, ועל אמר, שאם הזהב כבר נקי, הוא אינו פוחת כי הוא זה מכמותו, אפילו אם מתיכין אותו. ולא מוזכר בירושלמי דין התכה של זהב לשמה, לפיכך דברי המשך חכמה לכאורה לא מובנים.

ומצאתי בסייעתא דשמיא, עומק כוונת המשך חכמה מבואר על פי מה שביאר המשך חכמה להלן בפרשת פקודי (לט, כה ד"ה ויעשו פעמוני זהב). דהנה בפרשת תצוה (שמות כח, לג) בציווי על פעמוני המעיל כתיב "וְעָשִׂיתְ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְגֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב", ולא כתוב שצריך להיות זהב טהור. ובעשיית הפעמונים כתוב (שמות לט, כה) "וְיַעֲשׂוּ פְעָמָי זָהָב טְהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת הַפְּעָמָיִם בְּתוֹף הָרִמְגָּנִים עַל שׁוּלְיֵי הַמְּעִיל סָבִיב בְּתוֹף הָרִמְגָּנִים" ע"כ, מבואר, שאף על פי שלא נצטוו לעשות זהב טהור, עשו הפעמונים זהב טהור, וכתב שם המשך חכמה (שם) שאפילו שלא נצטוו לעשות זהב טהור, היו מותרים לעשות זהב טהור. ובאמת עשו הכל זהב טהור משום זה אלי ואנוהו. לפיכך הוקשה למשך חכמה, כיון שהיו מותרים לעשות הכל זהב טהור, ועשו באמת זהב טהור, מדוע כתבה תורה זהב טהור רק על הארון והכפרת, והרי הכל עשו זהב טהור. ואין לומר דכונת התורה לומר שאין חיוב לעשות טהור, דהרי ארון עשו רק פעם אחת במשכן, וכיון שעשוהו טהור, מדוע אומרת התורה שאין צריך לעשות את הבדדים והזר טהור, ומאי נפקא מינא בזה, הרי בלאו הכי עשו הכל זהב טהור.

ומבאר המשך חכמה, דהא דלא כתיב בזר ובבדדים זהב טהור, כיון שאם יש מצוה להיות זהב טהור, אז צריך להיות גם ההתכה לשמה, מה שאין כן אם אין צריך להיות טהור, אפשר לקחת זהב טהור שלא הותך לשמה, לכן לא כתבה תורה טהור בזר ובבדדים, ללמד, שאין צריך לשמה, ועל זה הביא ראיה

¹ [ח] דברי המשך חכמה לכאורה צריכים ביאור. דהנה בא ליישב מדוע בארון וכפרת כתוב שיהיו זהב טהור, ובזר והבדדים אף על פי שלא יסורו מהארון, לא כתוב זהב טהור. ועל שאלה זו היה יכול לתרץ בפשטות, שלא חייבה תורה שיהיה זהב טהור, דהיינו זהב נקי מכל סיג, רק בארון עצמו ובכפרת שהיא הצד העליון של הארון, [והכרוכים שהם מקשה אחת על כורחך גם מזהב טהור לכן בכרוכים לא כתוב טהור], אבל מה שאינו ארון ממש, דהיינו הזר והבדדים, לא חייבה תורה שיהיה זהב טהור. שאף על פי שלא יסורו מהארון, מכל מקום אינם חלק ממש מהארון, ותו לא מידי.

אם כן מדוע הוכרח המשך חכמה להביא ממרחק לחמה את ענין עיבוד עור ובתים של תפילין לשמה, ומדוע כתב "לכן לא היה צריך להתיכן לשם ארון העדות", מה ענין התכה לשמה לדין זהב טהור, דהוא ניקוי הזהב מכל סיג, והרי בירושלמי שמביא המשך חכמה מבואר שזהב טהור אין הכונה התכה לשם מצוה, אלא ניקוי מסיגין, דז"ל הירושלמי (שקלים פרק ו הלכה ג) "תני רב יהודה בשם אסי היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסין לכור, ומוציאן עד שהוא מעמידן על אחד, לקיים מה שנאמר [שמות לז כד] ככר זהב טהור עשה אותה וגו', תניא אמר רבי יוסי בי רבי יהודה מעשה במנורת זהב שעשה משה במדבר, והיתה יתירה דינר זהב, והכניסוהו לכור שמונים פעם ולא חסרה כלום, ויאות, עד דלא יקום על ברריה, הוה חסר סגיון, מן דו קיים על ברריה, לא חסר כלום" ע"כ ופירש הפני משה וז"ל " : ולא חסרה כלום. והיאך אמרת שהיה מכניסין לכור (עד) ומוציאן עד שהוא מעמידן על אחד: ויאות. שפיר היא ולא קשיא, דעד דלא יקום על ברריה, שעדיין לא נזדכך הרבה להיות עומד על זהב ברור וטהור, אז הוה חסר סגיון כשמכניסו לכור ומוציאו, אבל של משה שהיה כבר קם על ברריה לא חסר כלום, והכי אמר נמי לעיל ביומא פ"ד בהלכה ד" עכ"ל.

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שכתב רבינו בפרק ג הלכה ו מהלכות בית הבחירה גבי נרות המנורה. יעויין שם².

[ט]

(כה, טו) בְּטַבְעַת הָאֶרֶן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:

מדוע בדי הארון לא סרו מהארון, ובדי המזבח והשולחן היו רק במשא

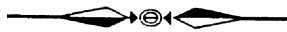
(כה, טו) בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו. ואמרו³ ז"ל (יומא עב, א. רמב"ם כלי המקדש ב, יג) המסיר בדי ארון לוקה. והנה במזבח כתיב (כז, ז) והיו הבדים בשאת אותו, וכן בשולחן (כה, ח), מה שאין כן בארון, הבדים הם קבועים בו תמיד, הלא דבר הוא. ונראה על פי מדרש⁴ (שמות רבה לד, ב: וביומא עב, ב), שהארון רומז לכתר תורה, שהוא מונח לכל הרוצה ליקח⁵ (יומא

יסורו ממנו (פסוק טו), אינן רק זהב, לא טהור. והוא, כי הטהרה, הוא ההכנסה לכור לצורפן, וכמפורש בירושלמי דשקלים פרק ו הלכה ג, ונמצא, דההכנסה לכור הוא כמו עבוד בעור. לכן, הארון עצמו, הוא כמו עור הקלף שכותבין עליו תפילין, שצריך עיבוד לשמה (סנהדרין מח, ב. רמב"ם תפילין א, יא. אור"ח לב, ח), אבל הזר זהב והבדים, המה כעור הבתים, שלשיטת רמב"ם אין צריך לעבדם לשמה (תפילין ג, טו. אור"ח לב, לז), משום שהעבוד אינו מוכרח, כמו דמפורש בבאורי הגר"א (אור"ח לג, ג), לכן לא היה צריך להתיכן לשם ארון העדות. והכרובים, לא היה צריך לכתוב שהם של זהב טהור, כיון שהם מקשה מגוף הכפורת, והכפורת היה זהב טהור, אם כן גם הכרובים הם זהב טהור, כמו

מדברי הרמב"ם, שבמקום שאין צריך עיבוד, כגון עור הבתים, גם אם מעבד שלא לשמה כשר, והוא הדין כאן, ומיושב כל הדקדוקים.

וכדי שלא תטעה לומר שהכרובים לא היו צריכים התכה לשמה, כיון שלא כתוב בהם טהור, על זה כתב שהכרובים היו מקשה אחת, ובודאי היו זהב טהור, לכן לא כתוב בהם טהור, כי לא צריך לכתוב בהם טהור, כי פשיטא שהם טהור שהם יחד עם הכפרת, ועל זה הביא את דברי הרמב"ם, שכתב שלא נאמר על נרות המנורה טהור, כי הם קבועים במנורה והם בכלל המנורה, דז"ל הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ג הלכה ו) "המלקחים והמחתות וכלי השמן אינן מכלל הככר שהרי נאמר במנורה זהב טהור וחזר ואמר ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור, ולא נאמר נרותיה זהב טהור מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הככר" עכ"ל. וכשתדקדק היטב בלשון המשך חכמה, תראה שזאת היא כוונת דבריו, אף על פי שבאמת קצת דוחק יש כאן, דכיון שמצוה לעשות זהב טהור רק הארון והכפרת, לפיכך לא כתיב זהב טהור בבדים וזר. וה' יאיר עיני.

ארון, לכן לא כתבה תורה זהב טהור רק בארון וכפרת, שהם עיקר מקום הלוחות, כשם שקלף של תפילין צריך עיבוד לשמה, אבל הזר והבדים הם כעור של בתי תפילין, שאין צריכין עיבוד לשמה.

³ [ט] תוכן דבריו, לבאר מדוע בדי הארון לא סרו מהארון, ובדי המזבח והשולחן סרו מהם, והיו רק בשעת משאם, על זה אמר שארון רומז לכתר תורה, ובדי הארון הם מחזיקי התורה, ומחזיקי התורה צריכים להחזיק בתלמיד בתמידות, זה תוכן דבריו. ונציין בהערות להלן ביאור מראה המקומות שמביא המשך חכמה.

⁴ ז"ל המדרש רבה (שמות רבה תרומה פרשה לד סימן ב) "ועשו ארון, מפני מה בכל הכלים האלה כתיב ועשית ובארון כתיב ועשו ארון, א"ר יהודה ב"ר שלום א"ל הקדוש ברוך הוא יבאו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה, א"ר שמעון בן יוחאי ג' כתרם הם, כתר מלכות וכתר כהונה וכתר תורה, כתר מלכות זה השלחן דכתיב בו זר זהב סביב, כתר כהונה, זה המזבח דכתיב בו זר זהב סביב, וכתר תורה זה הארון דכתיב בו זר זהב, למה נכתבים זר ונקראים זר אלא לומר לך אם אדם זוכה נעשים לו זר ואם לאו זר, ומפני מה בכל כתיב ועשית לו ובארון כתיב ועשו עליו ללמדך שכתר תורה מעולה יותר מכולן זכה אדם לתורה כאלו זכה לכולן" ע"כ.

⁵ ז"ל הגמרא ביומא (עב, ב) "אמר רבי יוחנן: שלשה זירים הן; של מזבח ושל ארון ושל שלחן. של מזבח - זכה אהרן ונטלו, של שלחן - זכה דוד

² תמצית דבריו: אף על פי שעשו הכל זהב טהור, מכל מקום, אם יש מצוה לעשות טהור, דהיינו לזקק את הזהב שיהיה טהור, אז מצוה לעשות זיקוק זה לשמה, אבל אם אין מצוה לעשות טהור, ועושים זאת זה מחמת זה אלי ואנהו, אין חייבים לעשות הזיקוק לשמה, ואפשר ליטול זהב טהור שלא הותך לשם מצות

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

היתה בידו להספיק וכו', לכן באו הבדים קבועים בו תמיד
[ומצאתי באלשיך].

[י]

ועל דרך המושכל⁹, הנה נודע שיטת רמב"ם (תמידין ומוספין ג,
י-יב) דצריך להדליק הנרות גם ביום, שזהו בכלל הטבת הנרות
לדידיה, ושיטתו מושכלת, דכמו שאמרו ז"ל (שבת כב, ב) וכי
לאורה הוא צריך כו' ולהראות כי הוא אין צריך להאיר, רק שזה
חוק דתיי הוצרך להדליק גם ביום, כמו שהדלקה ביום אינו
להאיר, כן ההדלקה בלילה, שלשניהם ענין אחד. כן הארון שהוא
נושא את נושאו [סוטה לה, א], ואין הבדים לשאת אותו, שהוא

ומבאר המשך חכמה, מדוע ציוותה תורה להדליק נרות המנורה ביום, כדי
להראות שה' אינו צריך לאור, ולכן, כשם שהדלקה ביום בודאי אינה לאור
אלא מצוה היא, מזה נדע שגם ההדלקה בלילה מצוה היא ולא כדי שצריך
לאורה, וכמו דתניא בשבת (כב, ב) "מחוץ לפרוכת העדת יערך (ויקרא כד,
ג), וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר
לא הלכו אלא לאורו; אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.
מאי עדות אמר רב: זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה
היה מדליק ובה היה מסיים" ע"כ

ומזה הטעם ציוותה תורה שלא יסורו את הבדים מהארון, כדי להוכיח
שכשם שכאשר הארון נח בודאי אינו צריך את הבדים, ואף על פי כן ציוותה
תורה שלא יסיר את הבדים, כך גם כאשר נושאים אותו, הוא אינו נישא על
ידי הבדים, אלא הארון נושא את עצמו.

[ויש בנותן טעם להוסיף, שאין אלה ב' פירושים שונים, אלא משלימים
האחד את השני. וכך הדין בהחזקת תלמיד חכם, שבל נחשוב שהתלמיד
חכם צריך שיחזיקו בו תמיד, ואזי ירגיש המחזיק שהוא המחזיק, לא כן,
אלא הארון נושא את נושאו, והחכם הוא שמחזיק את העשיר, ובזכותו יש
לו ממון לתמוך בו, וזה נפלא. ולפי זה, מה שכתבה תורה על פי ביאור
המשך חכמה בפירושו א' שצריך להחזיק את התלמיד חכם כל הזמן, אין
הכונה בשביל התלמיד חכם, אלא בשביל המחזיק תלמיד חכם, שאינו נקרא
"מחזיק תלמיד חכם", ושיהיה לו זכות להיות נישא בזכות התלמיד חכם,
אלא אם מחזיק את התלמיד חכם כל הזמן. וזה נפלא מאוד. ואף על פי
שהמשך חכמה לא כתב זאת בפירושו, הוא מובן ממילא מתוך דבריו
שהתכוון לזה]

עב, ב). והנה התלמיד חכם צריך סעד לתומכו, שיהא עשיר מטיל
מלאי לכיסו (פסחים נג, ב)⁶, וכתודוס איש רומי (ירושלמי
פסחים, ז, א), ובזה תורתו מתקיים, וכן אמרו ז"ל גם על הארון
ביומא דף עב, ב כתיב ועשית כו' (דברים י, א)⁷ מכאן לתלמיד חכם
שהצבור מצווין לעשות מלאכתו, ולזה באו הבדים, שלעולם
הבדים הם המחזיקים בה, הם הסומכים ידי התלמיד חכם,
שהוא הארון לעדות ה' ותורתו, ומהראוי שיהיו תמיד אוחזים
בארון הברית לא יסורו ממנו, וכמו שהפליגו רז"ל בירושלמי פרק
ז דסוטה (הלכה ד)⁸ לא למד ולא לימד לא שמר ולא עשה ולא

ונטלו, של ארון - עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח - יבא ויקח, שמא תאמר
פחות הוא - תלמוד לומר בי מלכים ימלכו" ע"כ.

⁶ ז"ל הגמרא בפסחים (נג, ב) "רבי יוסי בר אבין אמר: מטיל מלאי לכיס של
תלמידי חכמים היה, דאמר רבי יוחנן: כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים
- זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (קהלת ז, יב) כי בצל החכמה בצל
הכסף. ופירש רש"י ז"ל "מטיל מלאי - נותן סחורה לתלמידי חכמים
להשתכר בה: בצל החכמה - במחיצת החכמה יכנס זה שהנההו מנכסיו"
עכ"ל.

⁷ ז"ל הגמרא ביומא (עב, ב) "רבי יוחנן רמי: כתיב (דברים י, א) ועשית לך
ארון עץ, וכתיב (שמות כה, י) ועשו ארון עצי שטים - מכאן לתלמיד חכם
שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו" ופירש רש"י ז"ל "מצווין לעשות
מלאכתו - שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה ואחר כך הטילו
על הציבור, ואף על גב דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי אסמכתא בעלמא
הוא דקאמר" עכ"ל.

⁸ ז"ל הירושלמי (סוטה ז, ד) "ר' אחא בשם רבי תנחום ברבי חייה למד
ולמד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק, ולא החזיק הרי זה בכלל
ארור. ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה
ולא היתה ספיקה בידו להחזיק והחזיק, הרי זה בכלל ברוך" עכ"ל.

⁹ [י] תוכן דבריו, לבאר עוד טעם מדוע אסור להסיר הבדים מהארון לעולם,
כדי להראות שאין הארון צריך שישאו אותו, כי הוא נושא את נושאו (סוטה
לה, א), ומביא ראיה לדבר כזה. דהנה לפי שיטת הרמב"ם מצוה להדליק
נרות המנורה בהיכל אף בבוקר, שכתב הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין
(פרק ג, ג) וז"ל "דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות
עשה כו'" עכ"ל, ובהלכה יב כתב "והדלקת הנרות היא הטבתם".

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מדוע כתוב פעמיים שיתן אל הארון את לוחות הברית

(כה, כא) ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך. הנה¹¹ כל הכלים עשו במקדש שני לבד הארון (רמב"ם בית הבחירה ד, א), כי הלוחות נגזזו (יומא נב, ב : ורמב"ם, שם), והלוחות מעכבים הארון, ובקדשים, כל מקום ששנה הכתוב לעכב (מנחות יט, ב). לכן תנא ביה קרא, דאינו ארון עד שיתן בו העדות, וכיון שבמקדש שני לא היו בו לוחות, לא היה ארון, ודו"ק. ויפה כתב הרמב"ן (השגות לספר המצוות לרמב"ם, מצות עשה לג) שאם נשבר הארון צריך לעשותו מחדש, שכל זמן שיש לוחות, היא מצות עשה לדורות¹².

הידיעה היכן הלוחות, אבל אם נדע היכן הם, היא מצוה לדורות. ואף על פי שאם נדע היכן הלוחות, גם כן לא נצטרך לעשות ארון, כי הלוחות נגזזו עם הארון, וכשימצאו הלוחות ימצאו הארון, לזה כתב המשך חכמה, דיפה כתב הרמב"ן (שם) שני טעמים מדוע היא מצוה לדורות, א. אם ימצאו הלוחות וישבר חלילה הארון, יש לנו מצוה לדורות לעשות ארון, לכן יש למנות מצות עשיית הארון בכלל תרי"ג מצוות. ב. כיון שכל זמן שיש לוחות היא מצוה קיימת, אפילו שאין צריך לעשותה, אבל במציאות היא מצוה קיימת. [כך ביאור הרמב"ן דלהלן, עיין שם].

ולחיבת הקודש הנני מעתיק לשון קדשו של הרמב"ן, וז"ל (שם) "ולכן אצלי עשיית הארון והכפורת לשום שם העדות, תמנה מצוה בפני עצמה. ואל תחשוב לומר שלא תמנה, שלא נצטוינו לדורות, ולא נעשה אלא ללוחות הברית, ובבית שני שלא היה ארון שנגזזו מהם (יומא נג ב, וש"נ, ביה"ב רפ"ד), או כדברי האומר (יומא שם) שגלה לכלל לא עשו ארון אחר. שהרי כבר מנה הרב (מצות עשה לד) משאו על הכתף מצוה, לפי שהמצוה היא קיימת לנו לדורות, והארון עם לוחות הברית קיים לנו לעולם, ומצות נשיאותו בלויים או בכהנים אינו נגדר בזמן, אלא כל זמן שימצא אנו מצוין לנשאו בכתף. ועוד הוא עתיד ליגלות, אמן במהרה בימינו יהיה במהרה. והנה היא מצוה מכלל המצוות הקיימות לדורות. וכמו שמנה הרב משא הארון, כן באמת תמנה עשייתו מצוה מכלל מצות עשה, לפי שהיותו, מצוה קיימת לנו. ועוד, שאם נעלה על דעתינו חס ושלוש שיאבד או שישבר, מצוה לעשותו כמדה הראשונה לשום שם לוחות העדות, כי בכך נצטוינו.

¹² תמצית דבריו: הטעם שכתוב פעמיים בפרשת ציווי עשיית הארון, לתת את לוחות הברית בתוך הארון, כדי ללמד, שאם לא

נושא את עצמו, כי הוא משכן כבוד הנושא העולמים, לכן צוה כי הבדים בל יסורו ממנו, להורות, כמו שאין ענין להבדים בעת היותו מונח באוהל מועד, ככה בשעה שנושאים אותו על הכתף אין זה ענין הנצרך להכבוד הנשוא כביכול, לכן לא יסורו הבדים ממנו תמיד, כמו שהנרות בהיכל דולקים תמיד. ודו"ק¹⁰.

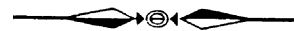

[יא]

(כה, טז) ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך:

(כה, כא) ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך:

¹⁰ תמצית דבריו: שני טעמים יש, מדוע ציוותה תורה שלא להסיר הבדים מהארון לעולם: א. שהבדים הם סימן למחזיקי התורה, ויש להחזיק בתלמיד חכם תמיד, לכן בדי הארון לא סרו ממנו לעולם. ב. כדי להראות שאין הארון צריך שישאו אותו, כי הוא נושא את נושאינו. שכשם שכשהארון נח בודאי אינו צריך את הבדים, ואף על פי כן ציוותה תורה שלא יסור את הבדים, כך גם כאשר נושאים אותו, הוא אינו נישא על ידי הבדים, אלא הארון נושא את עצמו.

¹¹ [יא] תוכן דבריו ליישב, מדוע כתוב פעמיים בפרשת ציווי עשיית הארון לתת את לוחות הברית בתוך הארון, דכתיב (שמות כה, טז) "ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך", וחזר וכתב (שם, כא) "ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך", כדי ללמד, שאם לא יהיו לוחות הברית, לא יעשה הארון, כי הנחת הלוחות בארון מעכב עשית הארון, שכל דבר בקדשים שכתוב בתורה פעמיים בא לעכב (מנחות יט, ב), ולכן בבית שני לא היה ארון (רמב"ם בית הבחירה ד, א), כי הלוחות נגזזו (יומא נב, ב : ורמב"ם, שם), והלוחות מעכבים הארון.

אלא דלפי זה יש לדקדק, מדוע מנה הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות לרמב"ם מצות עשה לג) מצות עשיית הארון מהתרי"ג מצוות, והרי אינה מצוה לדורות, ולא מונים בתרי"ג מצוות אלא מצוה לדורות, והרי ארון אינו לדורות, שמשנגזזו הארון עם הלוחות בטלה מצוות עשיית הארון. אבל באמת הטעם מבואר ברמב"ן (שם), שהמצוה היא לדורות, אלא שחסר לנו

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הפפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצנה

אותך אל בני ישראל:

א. מה בא הפסוק "את כל אשר אצנה אותך" ללמד. ב. עוד דרך ליישב התמיה, מדוע כתוב פעמיים שיתן אל הארון את לוחות הברית.

ויתכן¹³ כי הכתוב שאחר זה (פסוק כב) ונודעתי לך שם וכו' הוא מאמר המוסגר. ואת כל אשר אצנה אותך, הוא סיום המאמר. ואל

רק מה שכתב משה מבראשית עד מתן תורה (עיין פירוש רש"י שמות כד, ד. ז. ט.).

ופירוש זה, בין לפי רבי מאיר, ובין לפי רבי יהודה.

וחזור המשך חכמה ואומר, דבאמת, לפי שיטת רבי יהודה יש ליישב את הקושיא שביאר בפיסקא הקודמת [יא], מדוע כתוב פעמיים בפרשת ציווי עשיית הארון לתת את לוחות הברית בתוך הארון, דכתיב (שמות כה, טז) "ונתת אל הארון את העדת אשר אצנה אותך אל בני ישראל". וחזר וכתב (שם, כא) "ונתת את הפפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אצנה אותך אל בני ישראל".

דהנה רבי יהודה (בבא בתרא, שם) סובר, שארון היה באמה בת חמשה טפחים, וכיון שהיה הארון קטן יותר משיטת רבי מאיר, לא היה מקום להכניס בו גם את הלוחות, שהלוחות היו כל אחת אורך ששה טפחים ורוח ששה טפחים, לפיכך מפרש רבי יהודה, שספר התורה היה מונח במדף בצד הארון. [והשתא לפי שיטת רבי יהודה, אפשר לפרש פסוק כב כפשוטו, דאת כל אשר אצוך, באמת הוא המשך הכתוב, שבא לומר שידבר איתו בין הכרוכים שני דברים, כמו שפירש החזקוני וז"ל "את כל אשר אצנה פירוש, ודברתי אתך מעל הכפרת, וגם אדבר עמך שם את כל אשר אצנה אותך וגו'"]. יש ליישב בדרך אחרת, מדוע כתוב פעמיים אשר אתך אל בני ישראל, דבפסוק טז מדבר לתת לארון את לוחות הברית, ופסוק כא בא לומר שיתן גם את ספר התורה, שספר התורה גם נקרא עדות, והיה בארון, ככתוב (דברים פרק לא, כו) "לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלהיכם והיה שם בך לעד".

אלא שצריך טעם, מדוע לא כתבה תורה את שני הדברים יחד, והפסיקה תורה בפסוקים של עשיית הכפרת. אבל באמת הוא מדוקדק להפליא, דכיון שלפי רבי יהודה ספר התורה היה חוץ לארון העדות, לפיכך כתבה תורה להניח בארון את לוחות הברית (פסוק טז), ולאחר מכן יכסה את הארון בכפרת (פסוקים יז-כ), ולאחר מכן כתבה תורה (פסוק כא) לתת בצד הארון את ספר התורה, לכן הוא כתוב רק לאחר שכיסה את הארון בכפרת, לומר, שהספר תורה אינו בתוך הארון אלא בצדו, לאחר שסגר את הארון בכפרת,

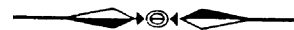

[יב]

(כה, טז) ונתת אל הארון את העדת אשר אצנה אותך אל בני ישראל:

(כה, כא-כב) ונתת את הפפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אצנה אותך אל בני ישראל: ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל

יהיו לוחות הברית, לא יעשה הארון, כי הנחת הלוחות בארון מעכב עשית הארון, שכל דבר בקדשים שכתוב בתורה פעמיים בא לעכב (מנחות יט, ב), ולכן בבית שני לא היה ארון (רמב"ם בית הבחירה ד, א), כי הלוחות נגזזו (יומא נב, ב: ורמב"ם, שם), והלוחות מעכבים הארון.

¹³ [יב] תוכן דבריו, לבאר הכתוב (כה, טז) "ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל הפפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל". והנה המילים "את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל", משמע שהם המשך למה שאמר שידבר עם משה את כל הדברים שיצוה אל בני ישראל. אבל באמת צריך ביאור, כיון דכבר כתיב בתחלת המקרא שה' ידבר עם משה מעל הכפרת כו', מה צורך לומר שידבר מה שיצוה כו'.

ומחדש המשך חכמה, דהמילים "את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל", אינם המשך לתחלת הכתוב, אלא חוזר לפסוק הקודם, שיתן בארון את העדת, ואת אשר אצנה אותך כו'. ומה שכתוב ונודעתי כו', הוא במאמר מוסגר בתוך ענין זה. וכונת התורה, שיתן בארון שני דברים, הן את הלוחות, והן את ספר התורה, והוא אשר אצנה אותך. וכך יש לקרוא את הכתוב "ונתת את הפפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אצנה אותך אל בני ישראל: - ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל הפפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת - את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל".

דמבואר בגמרא בבא בתרא (יד, א), דספר התורה גם היה מונח בתוך הארון או בצד הארון [מבואר להלן], וכך הוא פירוש הכתוב, (כא) ואל הארון תתן את העדות אשר אתך אל בני ישראל, היינו לוחות הברית, וגם תתן את [ספר התורה], דהיינו כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל. ומה שכתוב "כל" אשר אצוך, בא הכתוב לומר, שיתן שם [בארון או בצד הארון] את כל הספר תורה, ולא

משך חכמה

פרשת תרומה, פסקא ח - יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקכז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כן יכסהו בכפורת ונתת הכפרת על הארון (פסוק יט) כו', ואמר (פסוק כא) ואל הארון, מבחוץ, תתן את העדות אשר אתן אליך, זה הספר תורה שנקרא עדות, כמו שאמר בוילך (דברים לא, כו) לקוח את ספר תורה הזה ושמתם אותו מצד כו' והיה בך לעד כו', וזה מבואר בירושלמי שקלים פרק ו, יעוין שם¹⁴.

הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. שכל הספר תורה יתן בארון או מצד הארון, כמו שאמר בסוף וילך (דברים לא, כו), ועיין בבא בתרא יד, א ודו"ק. ולר' יודא דארון באמה חמש טפחים, וספר תורה מונח אבראי בדפא דהוי נפיק מיניה, אתי שפיר, דמתחילה אמר (פסוק טז) ונתת אל הארון את העדות וכו' המה לוחות העדות בארון, ואחרי

דידן, שפשטות לשון הכתוב, שגם ספר התורה נותן בפנים, וזה כונת רבי מאיר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

¹⁴ תמצית דבריו: א. דהמילים "את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל", אינם המשך לתחלת הכתוב, אלא חוזר לפסוק הקודם, שיתן בארון את העדות, ואת אשר אצוה אותך כו'. ומה שכתוב ונועדתי כו', הוא במאמר מוסגר בתוך ענין זה. וכונת התורה, שיתן בארון שני דברים, הן את הלוחות, והן את ספר התורה, והוא אשר אצוה אותך. ב. לר' יהודה שספר התורה היה מונח ליישב בדרך אחרת, מדוע כתוב פעמיים אשר אתן אליך, דבפסוק טז מדבר לתת לארון את הלוחות הברית, ופסוק כא בא לומר שיתן גם את ספר התורה, שספר התורה גם נקרא עדות, והיה בארון, ככתוב (דברים פרק לא, כו) "לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלהיכם והיה שם בך לעד".

וכל זה דוקא לרבי יהודה, אבל לרבי מאיר שספר התורה גם היה בפנים הארון, על כורחך נפרש כפי שפירש לעיל.

ומביא ראיה לפירוש זה מהירושלמי שקלים (ו, א), דאמרו "על דעתיה דרבי מאיר, דו אמר, אין מוקדם ומאוחר בתורה, אלא, ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, ואחרי כן ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה". פירוש, לדעתו של רבי מאיר, על כורחך מה שכתוב בפסוק כא ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, הוא מוקדם לפסוק הקודם שנתן את הכפרת, דלפי רבי מאיר קודם נותן את ספר התורה בתוך הארון ואחרי כן מכסה בכפרת את הארון, אבל לפי רבי יהודה הפסוקים כסדר, שקודם מכסה בכפרת, ואחרי כן נותן בצד הארון את ספר התורה, והיינו ממש כדברי המשך חכמה. ומה שכתב לעיין שם, דהכי איתא שם לפני כן, "מאי טעמיה דרבי מאיר, דכתיב [שמות כה כא] ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך" ע"כ. ויש לדקדק, מה ראיה היא זו, לכן יש גורסין רבי יהודה, והיינו כדברי המשך חכמה, דרבי יהודה מוכיח מדכתיב לתת את העדות, והיינו הספר תורה, לאחר כיסוי הארון בכפרת, מוכח שספר תורה מונח בחוץ הארון, אבל באמת יש לקיים גירסת הירושלמי